

משרד העבודה מפרסם את "דוח שוק העבודה בישראל לשנת 2023"

עיקרי הדוח:

- שוק העבודה בשלושת הרבעונים הראשונים של שנת 2023 היה בתעסוקה מלאה. מלחמת חרבות ברזל, שפרצה בתחילת הרבעון האחרון של השנה, גרמה לשינוי חד בפעילות הכלכלית. כ-17% מהעובדים שהועסקו לפני המלחמה נעדרו ממנה באוקטובר 2023 (כולל מילואימניקים ונעדרים מסיבה אחרת).
- התאוששות המשק הייתה יחסית מהירה, בתוך חודשיים בלבד עלה שיעור התעסוקה המותאם מ-54.4% ל-57.8%. ההתאוששות המהירה חרף הימשכות המלחמה מעידה על הגמישות הרבה המאפיינת את שוק העבודה הישראלי ועל יעילותו של מנגנון החל"ת. שיעורי התעסוקה המשיכו לעלות בתחילת 2024 למרות הימשכות הלחימה, אולם הם עדיין נמוכים מעט יחסית לרמתם ערב המלחמה.
- העלייה בשיעור האבטלה המותאם באוקטובר, נגרמה כתוצאה מעלייה במחול"תים שהגיעו באוקטובר ל-6.4% מכוח העבודה, עד סוף השנה שיעור זה נחתך בחצי, ובתחילת שנת 2024 שיעור זה המשיך לרדת. נוסף על כך תחילת המלחמה לווה בזינוק חד פעמי בשיעור הנעדרים מסיבה אחרת, תוך חודש בלבד מספר הנעדרים מסיבה אחרת חזר להיות זניח. הרבעון האחרון של שנת 2023 לווה בשיעור גבוה של נעדרים מילואים שנע סביב 3% מכוח העבודה. שיעור זה עומד היום על פחות מאחוז מכוח העבודה.
- הפגיעה בשוק העבודה בעקבות המלחמה הייתה נרחבת והקיפה עובדים רבים, אולם היא לא הייתה אחידה. עובדים משכילים נטו להיעדר פחות. עובדים במשלחי יד אשר מאפשרים גמישות תעסוקתית רבה יותר היו מסוגלים להמשיך לעבוד למרות המלחמה ולכן נעדרו בשיעורים נמוכים יותר.
- שיעורי התעסוקה בכלל האזורים שפוננו היו טרום המלחמה גבוהים מעט מבשאר הארץ, לעומת זאת ההכנסה הממוצעת בשדרות ובקריית שמונה הייתה נמוכה יותר. ההכנסה הממוצעת בשאר הישובים בצפון דומה לשאר הארץ וביישובי הדרום שפוננו מלבד שדרות היא אף גבוהה יותר. המלחמה פגעה משמעותית במצב התעסוקתי של המפונים. מעיבוד של משרד

העבודה לשאלון שנערך בקרב המפונים עולה שרק כ-60% מהשכירים שהועסקו לפני המלחמה המשיכו לעבוד לאחר הפינוי. עצמאים רבים (76% מבין מפוני הדרום העצמאים ו-90% מבין מפוני הצפון) דיווחו על ירידה משמעותית בפעילות העסקית ועל תלות בלקוחות מהאזורים המפונים.

- תעסוקתן של אימהות לילדים קטנים נפגעה בצורה משמעותית בתחילת המלחמה, אם כתוצאה מפתיחה חלקית בלבד של מערכות החינוך ואם כתוצאה מהיעדרות בני זוג רבים כתוצאה משירות המילואים. תעסוקת אימהות לילדים קטנים¹ נמוכה מתעסוקת אימהות לילדים גדולים יותר גם בזמני שגרה בכ-3 נקודות אחוז, אך בעקבות המלחמה פער זה התרחב לכ-7.5 נקודות אחוז.

- בעשור האחרון שיעור התעסוקה של נשים חרדיות עלה בצורה משמעותית. עלייה זו מלווה בגידול בהשכלה ובהכנסה, כתוצאה מכך פערי ההכנסה בין נשים חרדיות לנשים יהודיות שאינן חרדיות הצטמצמו אך עדיין קיימים. בניגוד לשינויים אצל הנשים החרדיות, בקרב הגברים החרדים השינויים בתעסוקה ובהשכלה היו מינוריים יחסית בעשרים השנים האחרונות. פער ההכנסה בין גברים חרדים ליהודים שאינם חרדים התרחב.

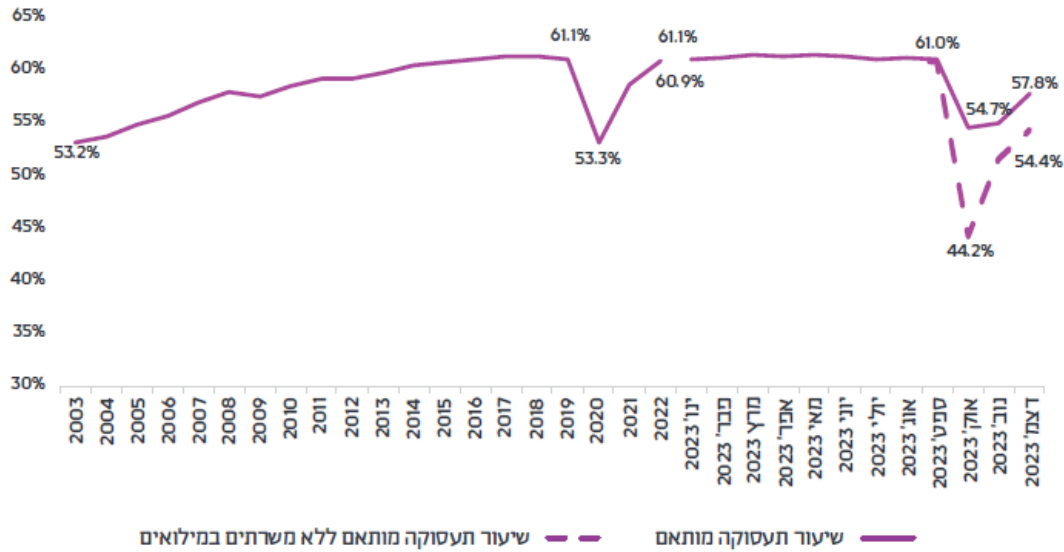
מצב שוק העבודה

שלושת הרבעונים הראשונים של שנת 2023 התאפיינו בשוק עבודה הדוק. עם פרוץ המלחמה שיעור התעסוקה המותאם ירד ל-54.7% - ירידה חדה של כ-6.3 נקודות אחוז. כשמתייחסים גם להיעדרות מעבודה בשל גיוס למילואים ומ"סיבה אחרת", מתברר שהירידה בתעסוקה הייתה משמעותית אף יותר והגיעה ל-44.2%, זאת אומרת אחד מכל שישה עובדים שהועסקו בספטמבר נעדר מעבודתו במהלך אוקטובר. עם ההתאוששות המהירה יחסית של המשק חזרו עובדים רבים לעבודתם למרות הימשכות המלחמה.

---

¹ הבדיקה בוצעה על אימהות יהודיות שאינן חרדיות.

שיעור התעסוקה המותאם

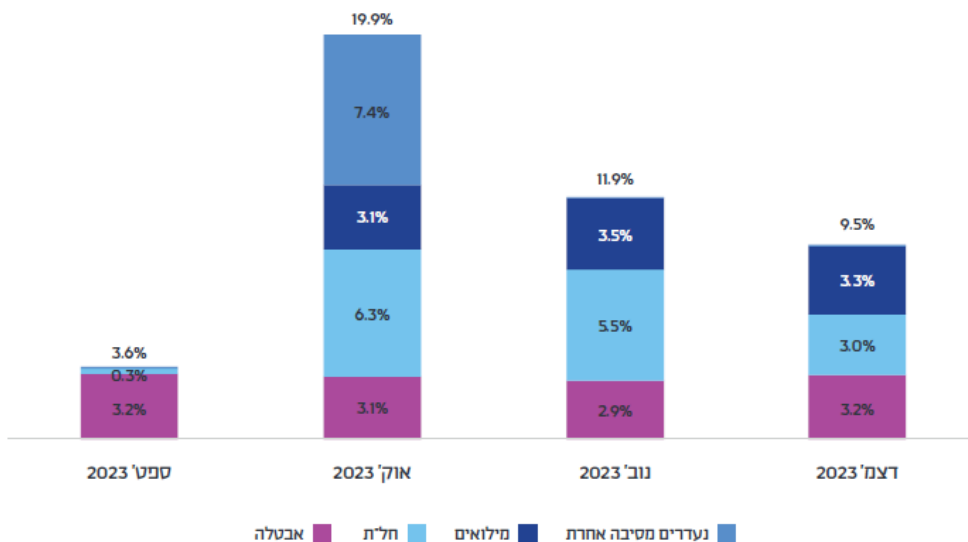
שיעור התעסוקה ממרץ 2020 עד דצמבר 2021 ומינואר 2022 עד דצמבר 2023 אינו כולל עובדים שהוצאו לחל"ת (קורונה, מלחמת חרבות ברזל). עובדים שנעדרו בגלל שירות במילואים נחשבים מועסקים. הקו המקווקו מציין את שיעור התעסוקה כשמביאים בחשבון הלא-מועסקים גם את הנעדרים בשל שירות מילואים ואת הנעדרים מסיבה אחרת. שיעורי התעסוקה בשנים 2003-2011 מפורטים. מקור: עיבודי אנף אסטרטגיה במשרד העבודה לנחוני סקר כוח אדם של הלמ"ט

השפעות המלחמה

למרות המלחמה שיעור האבטלה בהגדרה המצומצמת (מובטלים בלבד) לא עלה, והעלייה בשיעור האבטלה המותאם נגרמה בשל הוצאת עובדים לחל"ת. עובדים שהוצאו לחל"ת היו באוקטובר 6.3% מכוח העבודה. עם התאוששות המשק ירד שיעור זה בכמחצית בתוך חודשיים בלבד. שיעור הנעדרים מסיבה אחרת, שבדרך כלל עומד על אחוז זניח מכוח העבודה, זינק בחדות באוקטובר 2023 והגיע לכ-7.4%. משקלם של העובדים הערבים בקרב הנעדרים מסיבה אחרת גבוה במיוחד. שיעור הנעדרים מסיבה אחרת חזר להיות זניח כבר בנובמבר. שלא כמו שיעור הנעדרים ממקום העבודה בגלל חל"ת או מסיבות אחרות, שיעור הנעדרים בשל שירות מילואים² נשאר פחות או יותר באותה רמה של כ-3% מכוח העבודה לאורך כל הרבעון האחרון של 2023.

² "נעדר מילואים" הוגדרו מי שענו בסקר כוח אדם שנעדרו מעבודתם בגלל שירות מילואים. סביר להניח שמספר המילואימניקים בפועל גדול יותר בצורה משמעותית, מכיוון שמילואימניקים שהמשיכו לעבוד בצורה מלאה או חלקית אינם נכללים ומכיוון שיש קושי לדגום מילואימניקים בגלל זמינות נמוכה.

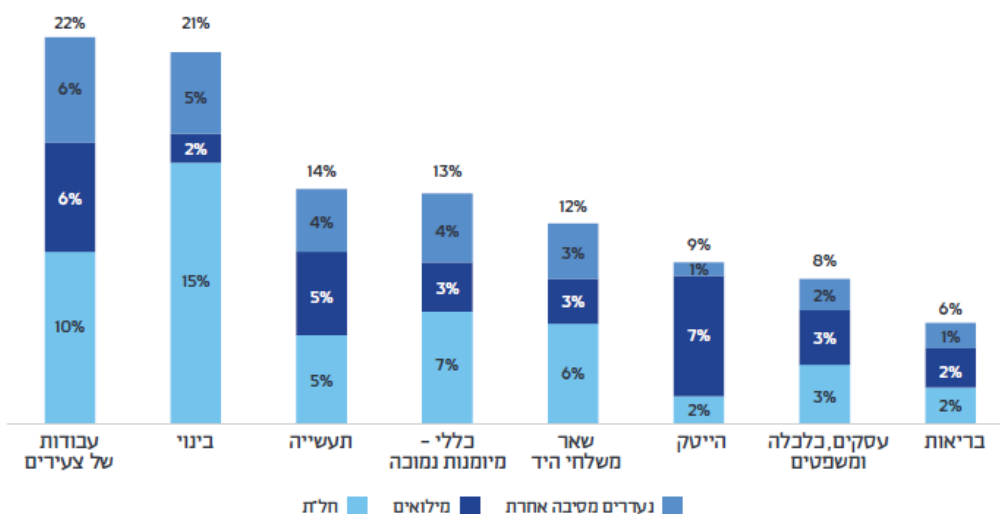
שיעור האבטלה ושיעור ההיעדרות מהעבודה מסיבות שונות

באחוזים מכוח העבודה, גיל 15+. בגלל מיעוט תצפיות אין נתונים על מספר משרתי המילואים בספטמבר. אך מדובר בשיעור זניח מכוח העבודה. מקור: עיבודי אנף אסטרטגיה במשרד העבודה לנתוני סקר כוח אדם של הלמ"ס

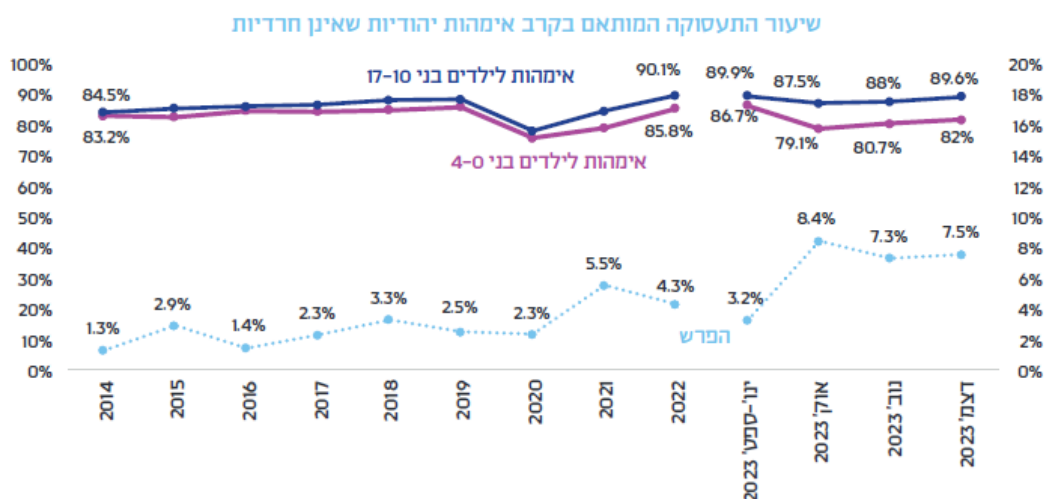
מאפייני התעסוקה של עובדים השפיעו על יכולתם להסתגל למצב המשתנה ולהמשיך לעבוד למרות המלחמה. עובדים במשלחי יד אשר נוטים להיות יותר אקדמאים נטו להיעדר פחות. מגמה זו מדגישה את הפערים ביכולת ההתמודדות וביכולת לעבוד בזמן המלחמה. חשוב לזכור שלצד אופי התעסוקה יש גורמים נוספים שהשפיעו על שיעורי ההיעדרות של עובדים: לדוגמה, סגירת מוסדות החינוך של הילדים או המיקום הגיאוגרפי של מקום העבודה. הפערים בשיעורי ההיעדרות מהעבודה מדגישים את ההשפעות החברתיות הרחבות יותר של המלחמה: עובדים בשכר נמוך נטו להיעדר יותר, עובדה שעלולה להגדיל את הפערים הכלכליים.

שיעור ההיעדרות מהעבודה ברבעון הרביעי של 2023, לפי משלח יד

מקור: עיבודי אנף אסטרטגיה במשרד העבודה לנתוני סקר כוח אדם של הלמ"ס

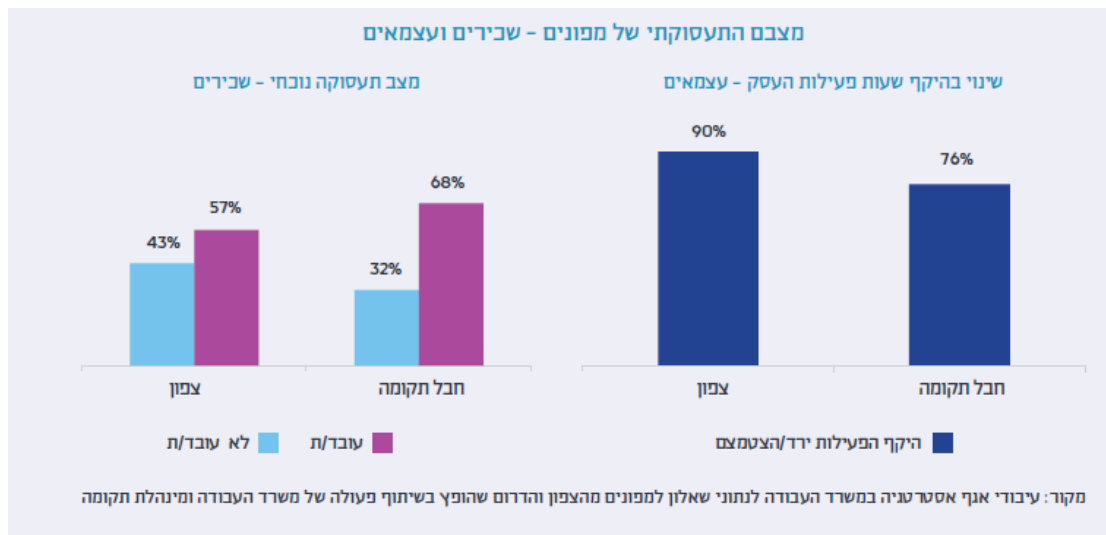
עם תחילת מלחמת חרבות ברזל גויסו רבים לשירות מילואים ונשים רבות נשארו בבית עם ילדיהן, בשעה שמוסדות החינוך היו סגורים. גם אימהות שבני הזוג שלהן לא גויסו למילואים נאלצו להחליט אם לצאת לעבודה באופן קבוע, לחלוק את שעות העבודה ושעות הטיפול בילדים עם בני הזוג, או להישאר בבית עם הילדים במקרים שמוסדות החינוך פעלו באופן חלקי. מצב זה פגע יותר באימהות לילדים צעירים הזקוקים להשגחה צמודה.³

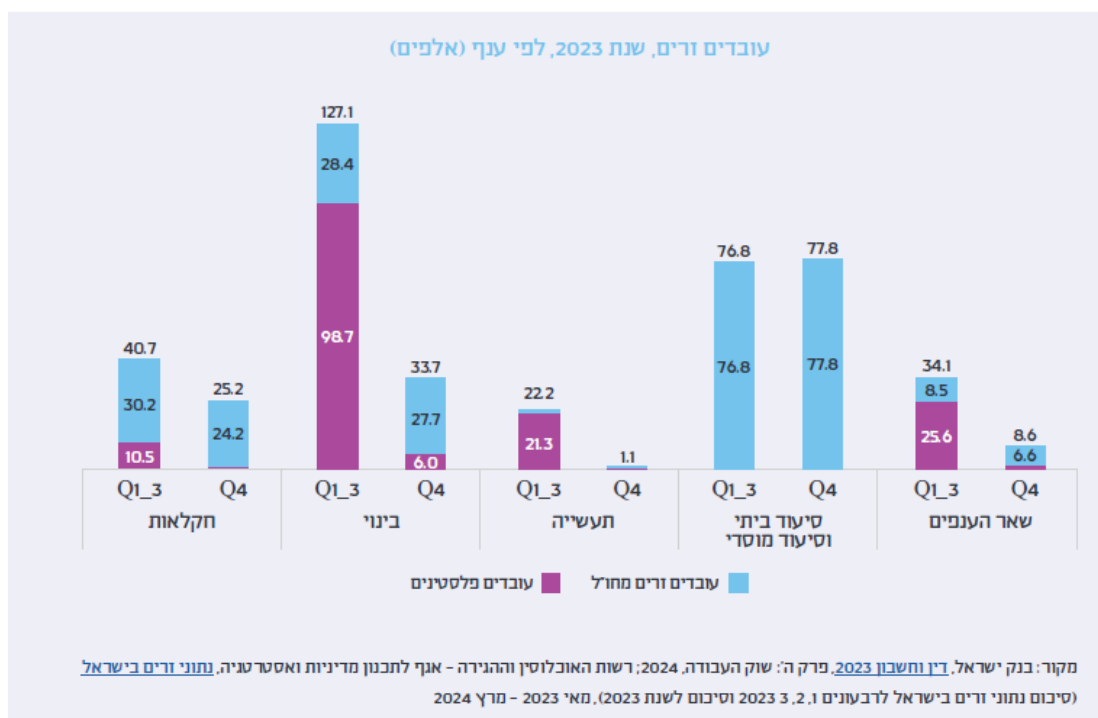
גילי 25-66. שיעור התעסוקה ממרץ 2020 עד דצמבר 2021 ומאוקטובר 2023 עד דצמבר 2023 אינו כולל עובדים שהוצאו לחל"ת (קורונה, מלחמת חרבות ברזל). מקור: עיבודי אנף אסטרטגיה במשרד העבודה לנתוני סקר כוח אדם של הלמ"ס

כדי לבחון את מצב התעסוקה של המפונים לאחר הפינוי, חיברו משרד העבודה ומנהלת תקומה שאלון בנושא התעסוקה, מעיבוד שאלון זה ע"י משרד העבודה נמצא שבקרב המשיבים שעבדו לפני פרוץ המלחמה, כ-60% מהשכירים הוסיפו לעבוד לאחר הפינוי והעידו על עצמם כמועסקים בעת מילוי השאלון. כמו כן נמצא כי רוב המשיבים השכירים שהמשיכו לעבוד לאחר 7 באוקטובר עדיין עובדים באותו מקום (89% מהמפונים מהדרום ו-81% מהמפונים מהצפון). ייתכן שנתונים אלו הושפעו ממענק עידוד חזרה לעבודה בסך 3,000 ש"ח ששולם על ידי המוסד לביטוח לאומי למפונים שחזרו לעבודתם או לעובדים אצל מעסיק באזור מפונה שחזרו לעבודתם. יותר משלושה רבעים מהעצמאים המפונים דיווחו על ירידה בפעילות העסקית.

³ המלחמה השפיעה כמובן גם על אבות שבנות הזוג שלהם גויסו, אך כיוון שרוב חיילי המילואים, במיוחד ההורים, הם גברים, ומכיוון שרוב חיילי המילואים הם יהודים שאינם חרדים, חלק זה מתייחס רק לאימהות היהודיות שאינן חרדיות.

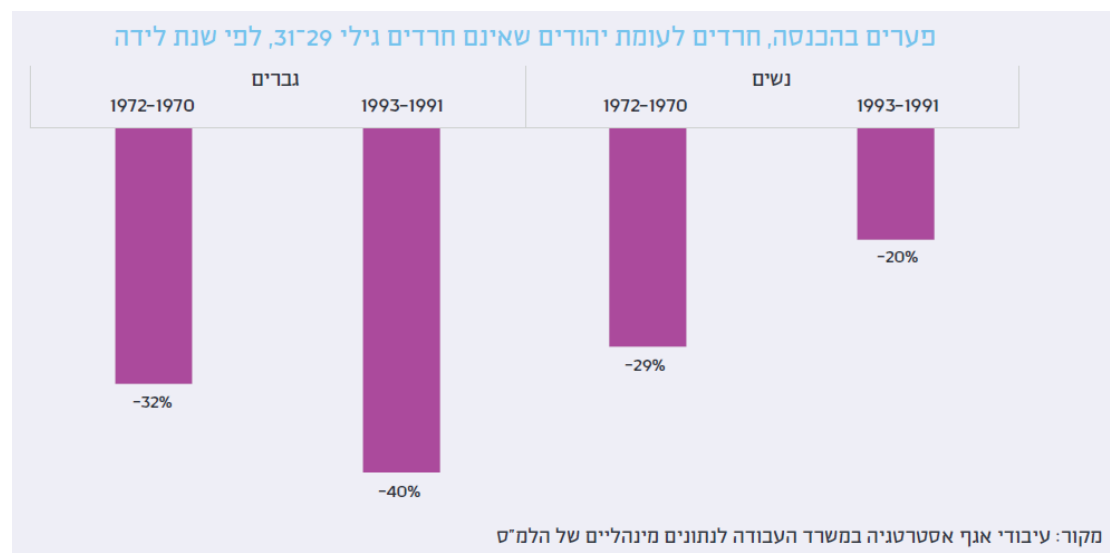
השפעה נוספת של מלחמת חרבות ברזל התרחשה בתחום העובדים הזרים. נחסמה כניסה של עובדים פלסטינים לישראל, ומדיניות ההעסקה של העובדים הזרים מחו"ל לא השתנתה, אולם בשל המצב עזבו את ישראל כ-12,500 מהם, הענף שספג את המכה הקשה ביותר היה ענף הבינוי. כ-73% מהעובדים הזרים, שהם 27% מכוח העבודה בענף, הפסיקו את עבודתם בבת אחת. בעקבות זאת נוצר מחסור חמור בעובדים בענף, שהתבטא בעצירה של פרויקטים רבים ובעלייה חדה בביקוש לעובדים. פגיעה קשה ספג גם ענף החקלאות: עם עצירת עבודתם של כעשרת אלפים פלסטינים ועזיבתם של כ-6,000 עובדים זרים מחו"ל נוצר מחסור חמור בעובדים: ומספרם של העובדים הזרים פחת בכ-38%, שהם כ-20% מכוח האדם בענף.

אוכלוסיות

בשנים האחרונות הצטמצמו מאוד הפערים בשוק העבודה בין חרדיות ליהודיות שאינן חרדיות. שיעור התעסוקה של הנשים החרדיות עולה משתי סיבות: נשים בשנתוני גיל צעירים יותר עובדות יותר; שיעורי התעסוקה בתוך כל שנתון גילי עולים לאורך הזמן. לדוגמה, בקבוצת הגיל 29-31, שיעור התעסוקה עמד על 49% בשנתוני הלידה 1970 – 1972 ועל 73% בשנתוני הלידה 1991 – 1993. בנוסף, בשנים האחרונות חל גידול בשיעור הפונות להשכלה על תיכונית (אקדמיה ומה"ט) וחל צמצום בפערי השכר.

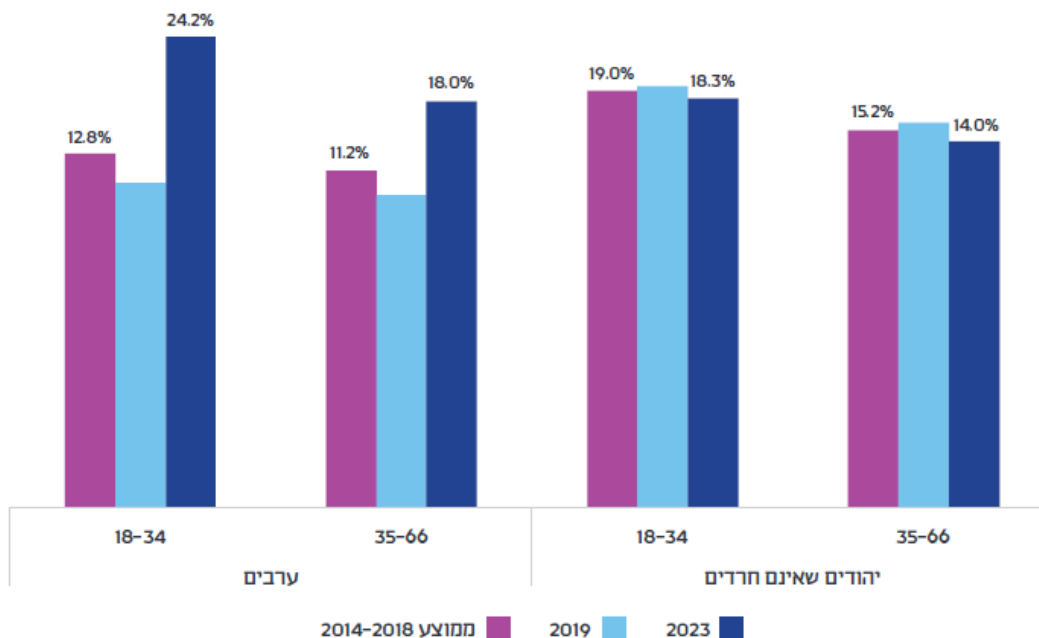
בקרב גברים חרדים צמצום הפערים בשיעורי התעסוקה וההשכלה היה נמוך משמעותית בהשוואה לנשים החרדיות ופערי ההכנסה אף גדלו. לדוגמה, הפער בהכנסה בגילי 29-31 בקרב ילידי 1970-1972 עמד על 32%, ועלה ל-40% עבור ילידי 1991-1993 כשהיו באותו גיל.

תעסוקת גברים ערבים בשנים האחרונות (עד המלחמה) התאוששה אחרי שנים של ירידה. אך למרות העלייה הכוללת, תעסוקת ערבים צעירים בגילי 18-34 עדיין נמוכה מרמתה ב-2014-2018. כמו כן, עלה מאוד שיעור המועסקים חלקית בכל הגילים, אך במיוחד בגילים הצעירים – שיעור המועסקים חלקית בגילי 18-34 עלה מ-10% ב-2019 ל-24% בשלושת הרבעונים הראשונים של 2023. באותם שנים חלה ירידה בשיעור המועסקים חלקית שלא מרצון בגילים אלו, מ-19% ל-8%. נתונים אלה מצביעים על ירידה בנכונות ערבים צעירים להשתלב בשוק העבודה.

במהלך המלחמה גברים ערבים נפגעו בשיעור החד ביותר ביחס לשאר קבוצות האוכלוסייה. רבים מהם נעדרו ממקום העבודה בחודש אוקטובר, ובחודשים הבאים הוסיף שיעור התעסוקה שלהם להיות נמוך יחסית, למרות התאוששות חלקית.

שיעור הגברים המועסקים חלקית, לפי קבוצות גיל ואוכלוסייה

נתוני 2023 מתייחסים לחודשים ינואר-ספטמבר בלבד.
 מקור: עיבודי אנף אסטרטגיה במשרד העבודה לנתוני סקר כוח אדם של הלמ"ס